

Kulturmiljöutredning inför planerad täktverksamhet

Mörghult 1:5, Gladhammar socken, Västerviks kommun
November 2009

Cecilia Ring

KALMAR LÄNS MUSEUM
Rapport 2009:51

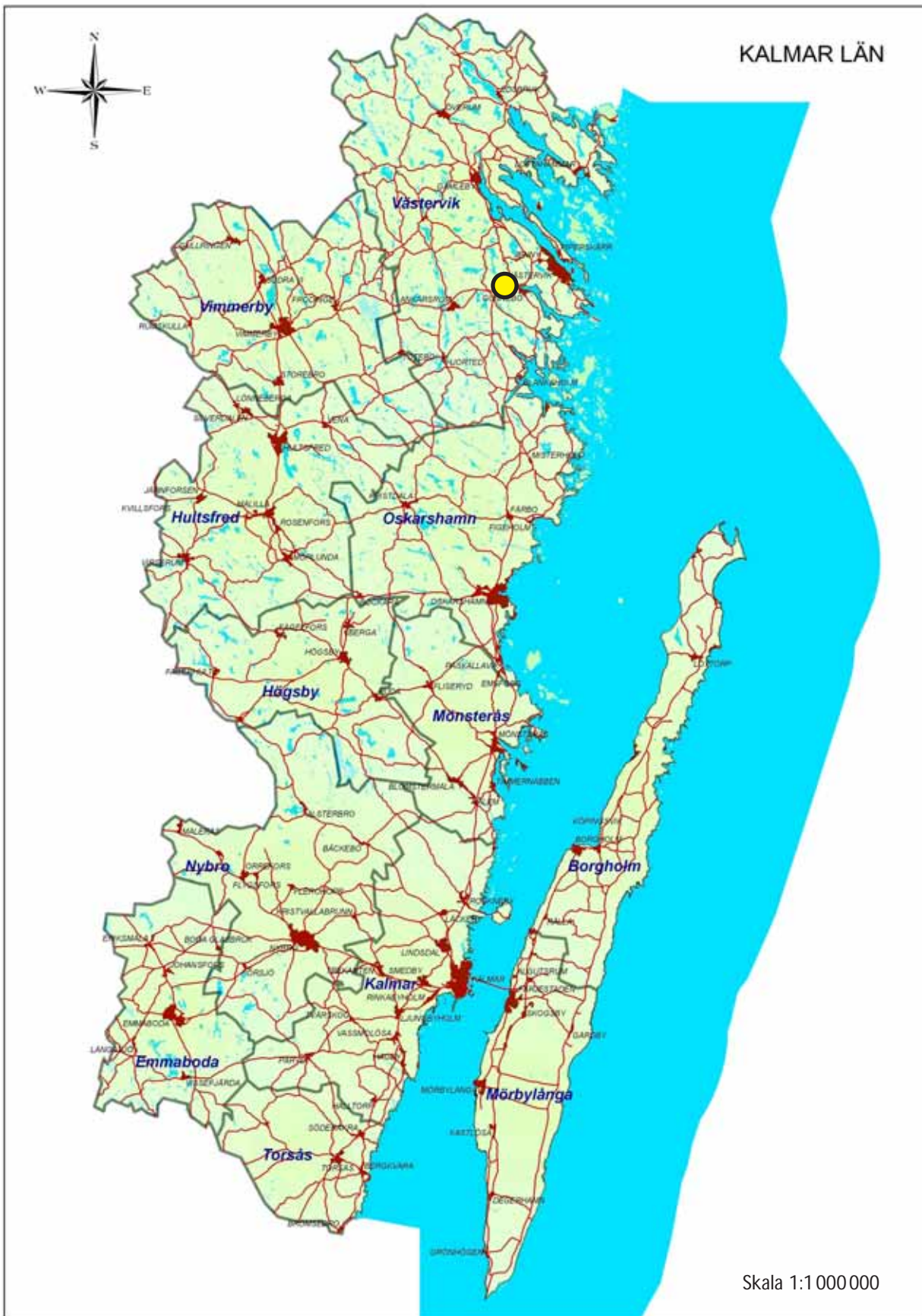

Kulturmiljöutredning inför planerad täktverksamhet

Mörghult 1:5, Gladhammar socken, Västerviks kommun

November 2009

Författare	Cecilia Ring
Copyright	Kalmar läns museum
Redaktion	Per Lekberg, Seija Nyberg
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Karta över Kalmar län med undersökningsområdet markerat.

Inledning

Kalmar länsmuseum gjorde under november månad en inventering på fastigheten Mörghult 1:5, Gladhammar socken, Västerviks kommun

Syftet med inventeringen var att fastställa om oregistrerade fornlämningar eller övriga kulturhistoriska lämningar synliga ovan mark fanns inom den yta som planerades för grustäkt.

Topografi och fornlämningsmiljö

Exploateringsområdet utgjordes av skogsmark med en platå centralt inom ytan. I norr och framförallt i öster sluttade området brant. I syd finns redan idag sedan tidigare ett grustag.

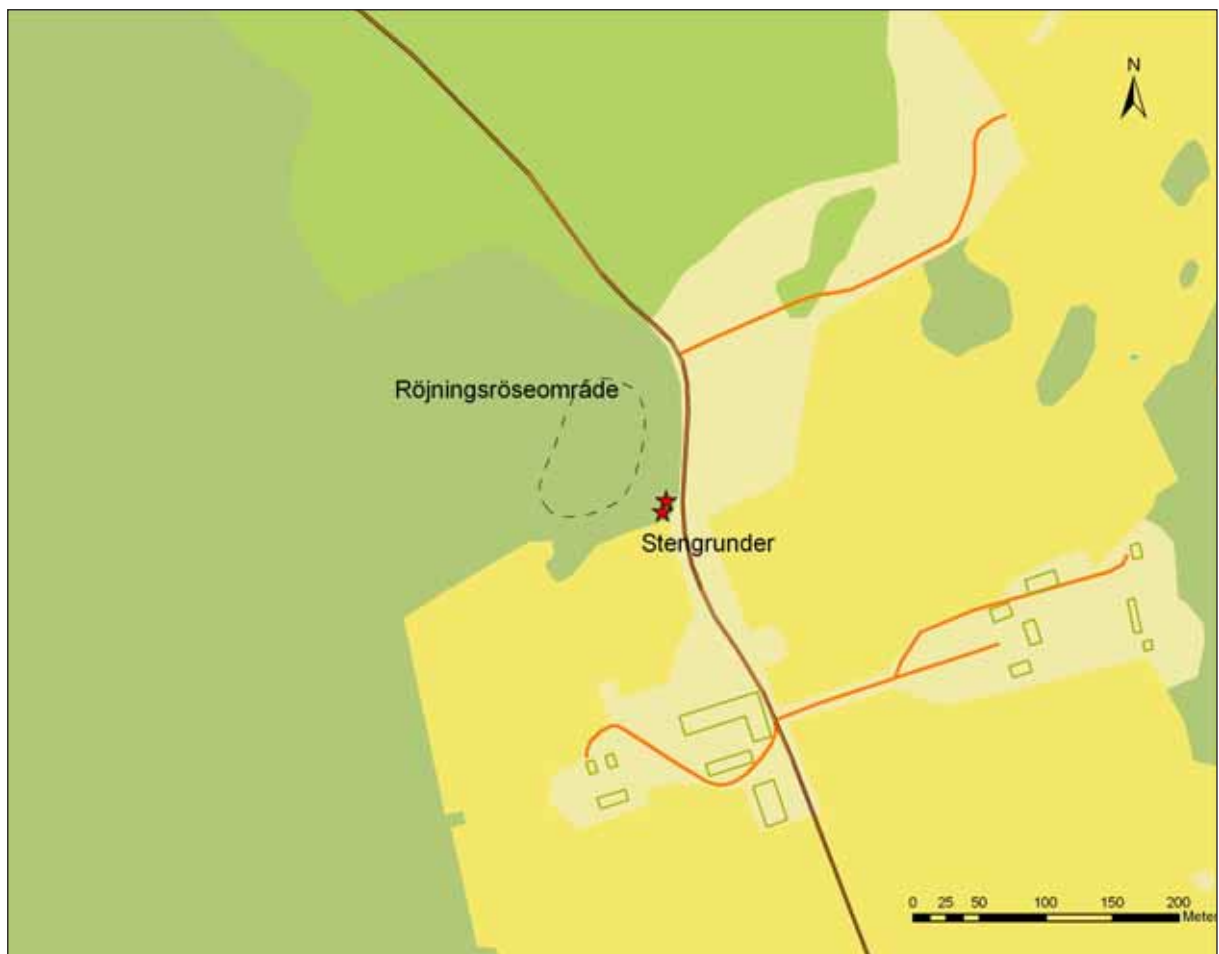
Den planerade täkten ligger inom riksintresse för kulturmiljövården, nr K89 Gladham-

mar som bl a fokuserar på odlingslandskapet och på de byar som finns där. Torsfall har en lång historia, ända tillbaka till medeltiden och i gårdens närområde finns sedan tidigare registrerade lämningar av både förhistorisk som historisk karaktär.

Genomförande och resultat

Inventeringen genomfördes under 1 dag i november 2009 av Cecilia Ring och Veronica Palm Kalmar läns museum/Västerviks museum. Exploateringsområdet var vid besiktningstillfället bevuxet med mindre lövträd, främst björk och rejält igenväxt med björnbärssnår och annan slyvegetation.

Exploateringsområdet begränsades i söder av en stenmur som var uppförd som en skalmur, ca 1 m hög och 2 m bred. På andra sidan muren var hagmark. Mycket av stenen i muren kom troligen från hagmarksområdet. Strax norr om stenmuren i den östra delen av platån och i anslutning till nuvarande grustag ett röjningsröseområde.

Vid besiktningen registrerades ett 10-tal rösen samt en mindre stenvall.

Rösen var närmast runda och flacka, delvis övermossade och beväxta med sly och större enstaka träd. Stenarna var mellan 0,15-0,5 m stora men merparten var mindre.

Stenvallen låg i den norra delen av området. Den var ca 5 meter lång, 0,8 m br och ca 0,4 m hög, bestående av 0,15-0,45 m stora stenar. Vallen var utrasad åt nordost.

I den södra delen av området ca 10 meter väster om vägen och ungefär 25 m norr om nuvarande grustäkt var lämningar efter två, vad som tolkades som källargrunder.

Grund nr 1, i norr, var 10x10 m stor. Den bestod av tre kallmurade sidor och den bakre väggen (i väster) var ingrävd i sluttningen. På både den norra och den södra muren hade på utsidan en jordvall. Muren tillsammans med jordvallen var ca 4 m bred. Ingången till grunden var i öster. Murarna var här 1,6 m breda och ungefär 1,7 m höga. Murarna var uppförda av delvis huggna granitblock, en del med borrhål.

Grund 2 låg ungefär 8 m söder om grund 1. Den var förstörd av tidigare täktverksamhet och nu återstod endast den norra grundmuren samt delar av det stenlagda golvet. Muren var kallmurad i upp till sex skift och var ungefär 10 m lång med jordvall på utsidan (mot norr). På vissa stenar syntes spår av kalkbruk vilket tolkades så som att stenarna återanvänts från en tidigare byggnad.

En genomgång av äldre kartor samt en översiktlig genomgång av arkivmaterial visa att mycket äldre material finns om området. På en laga skifteskarta från 1865 finns dock byggnader markerade vid det ungefärliga läget för de nu registrerade grunderna.

Enligt Claes-Göran Petersen sammanställning av bla gårdar i boken ”Socknar och gårdar i Tjust” nämner han att Torsfall finns omnämnt ”1383 som ”thorsfallom” och köptes då av Bo Jonsson. I slutet av 1800-talet var Torsfall en ensamgård ”med tre lägenheter och Gladhammars koboltsgruva” (Petersen 2001 s 172).

Sammanfattning och åtgärdsförslag

I området framkom vid en fältinventering ett röjningsröseområde bestående av ett 10-tal små låga röjningsrösen med ålderdomlig karaktär. I områdets norra del fanns också en 5 m lång och 0,45 meter hög stenvall som tycktes avgränsa den röjda ytan åt norr.

I den östra delen av området registrerades vid besiktningstillfället två grunder som tolkades som källargrunder. Dessa var uppförda av huggna granitblock och hade jordvallar på utsidorna. Den längst i söder var skadad av nuvarande täkt.

Vidare har arkivstudier visat att gården har anor till medeltiden och att de två grunder som

påträffades finns på karor från 1800-talets mitt.

Kalmar läns museum rekommenderar att säkerhetsavståndet till de nu registrerade grunderna bör vara minst 10 meter från den planerade täkten.

Vidare så föreslår läns museet att en mer detaljerad kartering av röjningsröseområdet görs. Med tanke på rösenas ålderdomliga utseende och på gårdens ålder föreslår läns museet att ett eller ett par av rösena undersöks för att om möjligt datera dem. Den stenvall som avgränsar området i söder bör också bevaras.

Referenser

Lantmäteriet Laga storskifte Gladhammar
socken Torsfall 1-2, 1865

Petersen, C-G. Socknar och gårdar i Tjust.
Västervik 2001

Adress

Box 104, S-391 21 Kalmar

Telefon

0480-45 13 00

Fax

0480-45 13 65

E-post

info@kalmarlansmuseum.se